

Nederlands Tijdschrift voor Kerk en Recht, 5 (2011), 103-123

**“Iedereen ging op weg om zich te laten inschrijven”:
De registratie van kerkgenootschappen en de *Handelsregisterwet van 2007***

C. van den Broeke*

1. Inleiding

De evangelist Lucas verhaalt hoe ten tijde van de volksinschrijving van keizer Augustus iedereen op weg ging om zich te laten inschrijven. Het Bijbelverhaal gaat over Jozef en de hoogzwangere Maria. Ze ondernamen de reis om zich te laten registreren op bevel vanwege de keizer. Het is de vraag of ieder kerkgenootschap in Nederland na invoering van de *Handelsregisterwet van 2007* zich laat c.q. heeft laten registreren bij één van de Kamers van Koophandel en waarom kerkgenootschappen dat al dan niet zouden doen. De aanleiding tot dit artikel wordt gevormd door de registratieplicht van kerkgenootschappen conform de *Handelsregisterwet van 2007*.¹ Wat pleit er vanuit het perspectief van kerkgenootschappen tegen en vóór de registratie van kerkgenootschappen op basis van de *Handelsregisterwet van 2007*? Dat is de vraag die leidend is in dit artikel. Om deze vraag te kunnen beantwoorden moet helderheid bestaan over de aard van registratie. De ene vorm van registratie is de andere niet, zo zal blijken uit dit artikel. De registratie van kerkgenootschappen conform de *Handelsregisterwet van 2007* nodigt dan ook allereerst uit tot een historisch-kerkrechtelijke reflectie op de registratie van kerkgenootschappen conform de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853*, paragraaf 2.² Wat er vanuit het perspectief van kerkgenootschappen tegen de registratie pleit komt in paragraaf 3 aan de orde. De vraag wat er vanuit het perspectief van kerk-

* Universitair docent Religie, Recht en Samenleving/Kerkrecht, Vrije Universiteit/Amsterdam en Voorzitter Centrum voor Religie en Recht.

¹ Algemene bronnen voor dit artikel zijn: L.J. Koffeman, *Het goed recht van de kerk: Een theologische inleiding op het kerkrecht*, (Kampen: Kok, 2009); E. Bos, *Souvereiniteit en religie: Godsdienstvrijheid onder de eerste Oranjevorsten*, (Hilversum: Verloren, 2009); W. R. Veldhuijzen en P. J. M. Jong, *Het handelsregister*, 4^e dr., (Deventer: Kluwer, 2009) (*Serie Praktijkhandleidingen* o.r.v. B. J. Schoordijk, B. Wessels en W. F. van Zant); F. T. Oldenhuis (ed.), *Een neutrale staat: kreet of credo?*, (Heerenveen: Protestantse Pers, 2009), (*Serie Religie & Recht*); S. van Bijsterveld, *Overheid en godsdienst: Herijking van een onderlinge relatie*, (Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2008); F. T. Oldenhuis, *Exclusiviteit en (in)tolerantie: schurende relaties tussen recht en religie*, Groningen 2006; I. A. Diepenhorst, *De verhouding tusschen Kerk en Staat in Nederland*, (Utrecht: Kemink en Zoon, s.a.); *Archiefstukken betreffende de Afscheiding van 1834*, bew. door F. L. Bos, 4 dln., (Kampen: Kok, 1939-1946); <http://www.kvk.nl/handelsregister>

² De volledige titel luidt: *Wet tot regeling van het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen, vastgesteld den 10den en uitgegeven den 15den September 1853*.

genootschappen vóór registratie pleit volgt in paragraaf 4. De vraag of kerkgenootschappen inderdaad op weg zijn gegaan naar de Kamers van Koophandel in het land om zich te laten registreren wordt beantwoord in paragraaf 5. Aansluitend volgt in paragraaf 6 de afronding van het artikel.

2. Vrijheid van godsdienst en registratie

De historisch-kerkrechtelijke terugblik geschiedt vanuit een protestants-kerkelijk perspectief. Hoewel de vorm van registratie op basis van de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853* een ander karakter had dan die conform de *Handelsregisterwet van 2007*, zoals hieronder zal blijken, verdient de oudere vorm van registratie hier eveneens de aandacht. Te wijzen valt namelijk op een paradox. In 1988 besloot de overheid de registratie van kerkgenootschappen af te schaffen. Met de *Wet op de Openbare Manifestaties van 1988*³ kwam er een einde aan de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853*.⁴ Handhaving van de registratie werd destijds door de minister van Justitie als onnodige bestuurlijke bemoeienis ervaren. Niet langer hoefden kerkgenootschappen een afschrift van hun statuut naar het Ministerie van Justitie te versturen en niet langer hield dit ministerie een lijst van geregistreerde kerkgenootschappen bij. Hiermee kwam een einde aan de door de overheid vereiste registratie. Wat leert nu een terugblik op deze vorm van registratie?

De *Grondwet van 1848* betekende een vooruitgang op het gebied van de godsdienstvrijheid. Tot die tijd was deze vrijheid van overheidswege zeer ingeperkt. Dat blijkt uit de vervolging van de afgescheidenen, het bestempelen van hun bijeenkomsten als illegale samenkomsten en het niet of moeizaam toelaten en erkennen van afgescheiden gemeenten,⁵ en uit het

---

³ De officiële naam van deze wet was ‘WET van 20 april 1988, houdende bepalingen betreffende de uitoefening van de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging en van het recht tot vergadering en betoging’.

⁴ *Staatsblad*, 102. (*Stb.*)

⁵ H. J. Selderhuis (red.), *Handboek Nederlandse Kerkgeschiedenis*, (Kampen: Kok, 2006), 633-636; J. van Gelderen, “‘Scheuring’ en Vereniging,” W. Bakker e.a. (ed.), *De Afscheiding van 1834 en haar geschiedenis*, (Kampen: J. H. Kok, 1984), 100-146; A. J. Rasker, *De Nederlandse Hervormde Kerk vanaf 1795. Geschiedenis, theologische ontwikkelingen en de verhouding tot haar zusterkerken in de negentiende en twintigste eeuw*, 6^e dr., (Kampen: Kok, 2000), 63-69; M. te Velde, “De Vervolgingen,” *Afscheiding - Wederkeer. Opstellen over de Afscheiding van 1834*, o.r.v. D. Deddens en J. Kamphuis, (Haarlem: Vrijbrief, 1984), 151-180; *Handelingen en verslagen van de algemene synoden van de Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk (1836-1869)*, (Houten/Utrecht: Den Hertog, 1984), 223-231; G. Puchinger, (ed.), *C. Gerretson. Verzamelde werken VI*, (Baarn: Bosch & Keuning, 1987), 46-65. Deze pagina’s betreffen de ‘Staatkundige gevolgen van de Afscheiding van 1834. College gegeven als hoogleraar in de Constitutionele Geschiedenis aan de Rijksuniversiteit te Utrecht op maandagavond 1 maart 1954’; Bos, *Archiefstukken* 4, 330-354; No. 42. “Besluit van den 5den Juli 1836, onpens onwettig bestaande Godsdienstige veree-

feit dat Koning Willem I het *Algemeen van Reglement van 1816* opgelegde aan de Nederlandse Hervormde Kerk en soortgelijke reglementen aan andere kerkgenootschappen. De afgescheidenen hadden zich in 1834 losgemaakt van de Nederlandse Hervormde Kerk. De koning wilde de ervaring die hij had opgedaan in het Duitse vorstendom Fulda toepassen op de kerkelijke samenleving in het nieuwe Koninkrijk der Nederlanden. Op het terrein van de kerkreorganisatie beschouwde hij zich als vader van de kerk die wilde weten hoe de kerkelijke kaart van Nederland er uitzag. In de uitvoering van die taak toonde hij zich evenwel een autoritaire vader. De afgescheidenen zag hij niet als - zoals zij het zelf zagen - de voortzetting van de aloude Gereformeerde Kerk zoals die sinds de dagen van de Reformatie in de zestiende eeuw op Nederlands bodem bestond, dus als een bestaand, maar als een nieuw kerkgenootschap. Die houding raakte aan de identiteit van alles waar de afgescheidenen voor stonden. Op grond van een legalistisch standpunt had de overheid de afgescheidenen als kerkgenootschap niet toegelaten en erkend, alleen lokale gemeenten en dan ook nog alleen onder stringente voorwaarden.⁶

Koning Willem II trad de afgescheidenen minder stringent tegemoet. De *Grondwet van 1848* markeerde een nieuwe bladzijde inzake de godsdienstvrijheid. Ondanks deze grondwet gaf de staat haar bemoeienis met de kerkgenootschappen niet op. Ze haalde de band met de Nederlandse Hervormde Kerk sterker aan en beperkte daarmee de bevoegdheid van de generale synode van dit kerkgenootschap.⁷ De overheid wilde op deze wijze wanbeleid van de synode voorkomen. Deze moest immers leiding geven aan een kerkgenootschap waarvan meer dan de helft van de Nederlandse bevolking lid van was. Zuivere toepassing van de grondwet bleek te botsen met de taaie opvatting dat juridisch gezien de kerkgenootschappen voor haar ontstaan en bestaan afhankelijk waren van de staat. De afgescheidenen lieten overigens zien dat ze financieel onafhankelijk van de overheid kerk konden zijn. De gemeenteleden brachten samen de predikantstraktementen op. Dit alles demonstreerde dat het recht op godsdienstvrijheid op

---

nigingen en bijeenkomsten"; *Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, ('s Gravenhage, 1837); H. Bouwman, *Crisis der jeugd. Eenige bladzijden uit de geschiedenis van de kerken der Afscheiding*, (Kampen: Kok, 1914), 30-34; G. Groen van Prinsterer, *Maatregelen tegen de afgescheidenen aan het staatsregt getoetst*, (Leiden, 1837).

⁶ *Handelingen en verslagen van de algemene synoden van de Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk (1836-1869)*, (Houten/Utrecht: Den Hertog, 1984), 663-664; Bos, *Archiefstukken*, 497-506.

⁷ Mr. J. Th. H. Nedermeijer Ridder Von Rosenthal (1792-1857), ondermeer Minister van Justitie 1849 en tevens van het Departement van de zaken der hervormde en andere erediensden, liet bij Koninklijk Besluit van 23 maart 1852 elf reserves opnemen; KB 23 maart 1852; J. Th. de Visser, *Kerk en staat: Nederland van 1796 tot op heden* 3, (Leiden: A. W. Sijthoff, 1927), 795-796; C. van den Broeke, *Een geschiedenis van de classis: Classicale typen tussen idee en werkelijkheid 1571-2004*, (Kampen: Kok, 2005), 201-204. De reserves werden bij Koninklijk Besluit van 22 juli 1870 ingetrokken.

basis van de *Grondwet van 1848* broos bleek te zijn. De grondwettelijke godsdienstvrijheid van geweten, belijden, eredienst en organisatie was in de praktijk nog allerminst vanzelfsprekend.

Een organieke wet bij de *Grondwet van 1848* bracht daar verandering in, namelijk de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853*. Door deze wet werd het vijf jaar daarvoor grondwettelijke recht op godsdienstvrijheid meer gemeengoed in de samenleving.⁸ Art. 1 van de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853* bepaalde: ‘aan alle kerkgenootschappen is en blijft de volkomen vrijheid verzekerd’. Hiermee kwam een einde aan de onenigheid over de slepende kwestie van art. 191 van de *Grondwet van 1815* over ‘bestaande’ kerkgenootschappen en de bejegening van de groep afgescheidenen als nieuw kerkgenootschap. Niettemin, het bleef voor de afgescheidenen moeilijk om van overheidswege volledig erkend te worden. Hun Synode van Zwolle stelde in 1854, op basis van de nieuwe mogelijkheden die de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853* bood, een reglement op dat werd ondertekend door 165 Christelijke Afgescheidene gemeenten.⁹ Zij wensten als één lichaam, één Christelijke Afgescheidene Gereformeerde Kerk erkend te worden. Het adjectief ‘Gereformeerde’ vormde voor de minister een belemmering een voorstel aan koning Willem III te doen om tot erkenning van de gemeenten als één kerkelijk lichaam te komen.¹⁰ Het zou tot 1869 duren voordat het nieuwe kerkgenootschap zich aan de regering bekend zou maken onder de naam Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland en als zodanig ook erkend zou worden.

Art. 1 van de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853* hield evenwel geen inperking van het recht op godsdienstvrijheid in. Er was vrijheid van kerkorganisatie. Bovendien was het door nieuwe kerkgenootschappen aanvragen van toelating en erkenning door de overheid niet langer nodig. Ditzelfde artikel schreef voor dat alle kerkgenootschappen, voor zover ze dit niet reeds hadden gedaan, aan de overheid - binnen een maand na afkondiging van deze wet - moesten mededelen wat hun bepalingen waren inzake de inrichting en het bestuur. Indien zich hierin wijzigingen zouden voordoen dienden de kerkgenootschappen deze eveneens ter kennis van de overheid te brengen. Synodale vergaderingen en hoofden of besturen die kerkgenootschappen vertegenwoordigden, behoefden de goedkeuring van de overheid betreffende de vestigingsplaats, art. 5. Deze wet heeft ertoe bijgedragen dat het recht op godsdienstvrijheid voor alle kerkgenootschappen in de samenleving gemeengoed werd.

---

⁸ Bovendien werd door de *Wet op de kerkgenootschappen van 1853* de *Wet 18 Germinal an X* (4 april 1802) - *De Loi relative à l'Organisation des Cultes* - vervallen verklaard. Deze Franse wet kon niet langer ingekaderd worden in een veranderd staatsrechtelijk klimaat en de scheiding van kerk en staat.

⁹ *Handelingen en verslagen*, 591 en 596-600.

¹⁰ *Handelingen en verslagen*, 690.

Bij de registratie van kerkgenootschappen op basis van de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853* wilde de overheid gelijke bescherming verlenen aan alle kerkgenootschappen ‘en waken, dat deze zich houden binnen de palen van gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat’.¹¹ Art. 1 van de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853* regelde dat kerkgenootschappen een afschrift van hun (gewijzigde) kerkelijke statuten ter kennis dienden te brengen aan het Ministerie van Justitie, zoals hierboven is aangegeven. Het is interessant om erachter te komen of kerkgenootschappen zich aan dit voorschrift hielden. Als ik me hier bij wijze van een steekproef beperk tot een groep gereformeerde kerkgenootschappen dan valt te constateren dat zij zich inderdaad lieten registreren. Ze gaven de overheid kennis van hun bestaan en gaven wijzigingen in hun kerkorganisatie en/of bestuur door. Dat blijkt uit bronnenonderzoek van de synodale acta van de christelijk-gereformeerden (1869),¹² de dolerenden (1886),¹³ de gereformeerden (1892),¹⁴ de christelijk-gereformeerden (1892)¹⁵ en de gereformeerden (vrijgemaakt, 1944).¹⁶ Dit wordt bevestigd door een onderzoek naar de ‘Lijst van kerkgenootschappen, die aangehouden wordt ten departemente van Justitie’.¹⁷ Er is één uitzondering, de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (1944) ontbreken op die lijst. De Gereformeerde Gemeenten in Nederland komen overigens wel op de lijst voor.

¹¹ De Visser, *Kerk en staat*, 412.

¹² Art. 28 van de Handelingen synode Christelijk Afscheidene Gereformeerde Kerk, Middelburg 1869; *Hand. Syn. Chr. Afsch. Kerk*, 995-997; *Handelingen van de Synoden der Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland 1872-1892* 2 dln., (Kampen: Kok, 1988).

¹³ LIJST VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND, op nummer gesteld en, waar terzelfder plaats meer dan ééne Kerk is, nader door eene volgletter onderscheiden; Bijlage C. bij het schrijven aan de Hooge Overheid; *Acta van het Synodaal Convent (1887) en van de voorlopige synoden van de Nederduitsche Gereformeerde Kerken (1888-1892)*, ((Kampen/Leusden: Kok, 1985), 679-685.

¹⁴ Artt. 74 en 138 *Acta der Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, gehouden te Dordrecht in den jare 1893* (Amsterdam: Wormser, 1893), 88-94 en 151-152.

¹⁵ ‘Vergadering van leden der Christelijke Gereformeerde Kerk op 20 Julij 1892 te Utrecht, in het Militairen Tehuis’, *Notulen van de Synodale Vergadering der Christelijke Gereformeerde Kerk, gehouden in 1893 en 1894 en verslag der vergadering van 20 Juli 1892*, (Utrecht: Renkema, 1895), 4.

¹⁶ Artt. 75 en 76 en Bijlage LVII *Acta Voorlopige Generale Synode 1945*, 36-37 en 67-68; Art. 248 en Bijlage LI *Acta Generale Synode 1946*, 118-120 en 305.

¹⁷ In deze lijst worden de christelijk-gereformeerden (1869) en de dolerenden (1886) uiteraard niet meer afzonderlijk genoemd. Ze waren in 1892 gefuseerd tot de Gereformeerde Kerken in Nederland. Een klein deel ging niet mee. Er ontstond in datzelfde jaar de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (1892); *Parlementaire geschiedenis van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek. Boek 2 Rechtspersonen*, (Deventer/Antwerpen, Kluwer, z.j.) (*Parlementaire geschiedenis van het Nieuwe Burgerlijk Wetboek. Parlementaire stukken*, systematisch gerangschikt en van noten voorzien door C. J. van Zeben in overleg met W. G. Belifante en O. W. van Ewijk), 72-77.

Om een vergelijking te maken, de doelstellingen van het handelsregister conform de *Handelsregisterwet van 2007* zijn echter van een andere orde dan die van de *Wet op de kerkgenootschappen van 1853*. De wetgever beoogt met de jongste wet:

- het efficiënter functioneren van de overheid;
- het bevorderen van de rechtszekerheid in het economische rechtsverkeer;
- het bevorderen van de economische belangen van handel, industrie, ambachten en dienstverlening en
- het bieden van een zo compleet mogelijk overzicht van ondernemingen en rechtspersonen in Nederland.¹⁸

Dat impliceert ook een effect op kerkgenootschappen omdat ook zij deelnemen aan het economische rechtsverkeer. De registratie conform de *Handelsregisterwet van 2007* behoort tot het terrein van het Ministerie van Economische Zaken, terwijl de registratie op grond van de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853* tot het terrein van het Ministerie van Justitie behoorde. Dat is een wezenlijk verschil. Er wordt dan ook inzake de registratie van kerkgenootschappen een nieuw hoofdstuk opengeslagen. Omdat de registratie zich beweegt op het terrein van het Ministerie van Economische Zaken, komt de bezinning op de registratie van kerkgenootschappen in een ander licht te staan dan voorheen. De identiteit van kerkgenootschappen staat rondom de *Handelsregisterwet van 2007* niet ter discussie. De registratieplicht heeft geen formele, maar wel materiële rechtsgevolgen.¹⁹ Het gaat om het kerkgenootschap dat naar buiten treedt en deelneemt aan het burgerrechtelijke rechtsverkeer. Kerkgenootschappen zijn immers naar buiten toe gebonden aan het Nederlandse recht.

Verder valt bij vergelijking op dat bij de registratie op grond van de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853* de kerkgenootschappen wel een afschrift van hun kerkelijk statuut dienden mee te zenden en dat dit niet het geval is bij de registratie op basis van de *Handelsregisterwet van 2007*. Wel dienen kerkgenootschappen in het laatstgenoemde geval het kerkelijk statuut ‘mee te nemen’, zo blijkt uit Toelichting 7.1. van het registratieformulier voor kerkgenootschappen.

---

¹⁸ No. 30 656 Regels omtrent een basisregister van ondernemingen en rechtspersonen (*Handelsregisterwet 2008*), Memorie van Toelichting n°. 3.

¹⁹ T. van Kooten, “De positie van kerkgenootschappen in de handelsregisterwet 2008: een gemiste kans?” *Nederlands Tijdschrift Kerk & Recht* 3 (2009), 23 en 27.

3. Tegen de registratie van kerkgenootschappen

Na deze vergelijking van registratiesystemen komt in deze paragraaf de vraag aan de orde wat er vanuit het perspectief van kerkgenootschappen tegen de registratie van kerkgenootschappen op basis van de *Handelsregisterwet van 2007* pleit? De registratiecriteria, de inperking van het recht op godsdienstvrijheid en de verschuldigde inschrijvingskosten komen hieronder aan de orde.

3. 1. Registratiecriteria

Om te weten waar kerkgenootschappen op tegen zouden zijn, moet kennis genomen worden van de registratiecriteria. De vraag is immers of zij tegen registratie als zodanig, de aard van de rechtsgevolgen of de wijze van registratie zijn?

De Kamer van Koophandel heeft de plicht te onderzoeken of een opgave ter inschrijving afkomstig is van een daartoe bevoegd persoon, artt. 4 en 5 *Handelsregisterbesluit 2008*. Niet alleen de bevoegdheid van die persoon wordt onderzocht, maar eveneens of de opgave juist is. De Kamer van Koophandel heeft de mogelijkheid een inschrijving te weigeren, bijvoorbeeld als zij er niet van overtuigd is dat de inschrijving afkomstig is van een daartoe bevoegd persoon of bevoegde personen. Verder is in hetzelfde artikel een aantal weigeringscriteria opgenomen, art. 5 lid 2 *Handelsregisterbesluit van 2008*:

- a. de opgave is strijdig met een wettelijk voorschrift, het recht, de openbare orde of de goede zeden;
- b. de opgave is innerlijk strijdig of onvolledig;
- c. de opgave is strijdig met de reeds over de onderneming of rechtspersoon opgenomen gegevens;
- d. de opgave is strijdig met gegevens uit een ander basisregister en
- e. er is gerede twijfel over de juistheid van de opgave.

Inschrijvingen en daarbij eventueel te overleggen bewijsstukken moeten in de optiek van de Kamer van Koophandel voldoende en overtuigend zijn. Het lijkt me dat deze weigeringscriteria op weinig tot geen bezwaren bij kerkgenootschappen zullen stuiten.

Art. 8 *Handelsregisterbesluit van 2008* maakt duidelijk dat de inschrijvingsplicht geldt voor het zogenaamde hoogste aggregatieniveau waarvan één of meer kerkgenootschappen deel uit maken. Lokale kerkgenootschappen die deel uit maken van een regionaal of landelijk verband hoeven niet apart als zodanig ingeschreven te worden. In dergelijke situaties kan vol-

staan worden met de inschrijving van het landelijke kerkgenootschap. Lokale bestuurders wordt administratief werk bespaard. Vanuit het oogpunt van de doelstelling van het handelsregister echter, namelijk het vergroten van de economische rechtszekerheid, kan dit als een nadeel worden beschouwd. Immers, de inschrijvingsplicht geldt alleen voor de entiteit op het hoogste aggregatieniveau.

Art. 31 *Handelsregisterbesluit van 2008* geeft aan welke gegevens van kerkgenootschappen dienen te worden geregistreerd. Uit lid 3 en art. 17 lid 1 sub c van de *Handelsregisterwet van 2007* blijkt dat bij algemene maatregel van bestuur kan worden bepaald dat voor kerkgenootschappen, zoals gesteld in art. 6 derde lid, bepaalde in artt. 12, 13 en 14 bedoelde gegevens niet behoeven te worden ingeschreven. Dit betreft met name de vestiging(en) van de kerkgenootschappen die niet hoeven te worden geregistreerd. Wat anders is dan voor andere privaatrechtelijke rechtspersonen is dat het kerkelijk statuut en de gegevens van de bestuurders niet geregistreerd hoeven te worden.

3.2. Inperking van het grondrecht?

Interessant voor de vraag of deze wet een inperking van het recht op godsdienstvrijheid inhoudt, is het feit dat er geen gegevens van bestuurders, geen personen, worden geregistreerd. Zo kan de geloofsovertuiging van de betreffende bestuurders niet worden geregistreerd op grond van art. 16 van de *Wet van 6 juli 2000, houdende regels inzake de bescherming van persoonsgegevens*. Wanneer de gegevens van bestuurders wel zou worden opgenomen, zou dat feitelijk neerkomen op het opnemen van hun geloofsovertuiging.²⁰ Alleen de naam, het post- en bezoekadres, het telefoon- en faxnummer, het e-mailadres en het internetadres van de entiteit op het hoogste aggregatieniveau dient te worden geregistreerd.

Maar wat als kerkgenootschappen zelfs dat niet willen laten registreren? Het niet-registreren mag dan formeel geen rechtsgevolgen hebben, maar materieel wel. Bovendien, indien een kerkgenootschap zich niet laat registreren, pleegt het een economisch delict, art. 18 lid 1 juncto 47 *Handelsregisterwet* juncto art. 1 sub 4 *Wet op de Economische Delicten*. Dat is in strijd met de vrijheid van godsdienst.²¹ De registratieplicht vormt een ongeoorloofde inperking van het recht op godsdienstvrijheid.

Ook valt te wijzen op een mogelijke weigering door de Kamer van Koophandel van een inschrijving van een kerkgenootschap. Beschikt een derge-

---

²⁰ Paragraaf 3.4. Toelichting op het Handelsregisterbesluit 2008.

²¹ T. J. van der Ploeg, "Registratie van kerkgenootschappen en de vrijheid van godsdienst in historisch en rechtsvergelijkend perspectief," *Nederlands Tijdschrift voor Kerk en Recht* 3 (2009), 39.

lijk lichaam over voldoende expertise om te kunnen beoordelen wat al dan niet een kerkgenootschap is? Al kan een kerkgenootschap in beroep gaan bij het College van Beroep voor het Bedrijfsleven tegen het besluit c.q. de weigering van de Kamer van Koophandel tot registratie over te gaan, dan geldt dezelfde vraag: beschikt dit lichaam over voldoende expertise om te kunnen beoordelen wat al dan niet een kerkgenootschap is? Bovendien, zijn de Kamer van Koophandel c.q. het College van Beroep voor het Bedrijfsleven de meest gekwalificeerde lichamen om te bepalen welke religieuze groepering al dan geen kerkgenootschap is? W. R. Veldhuyzen en P. J. M. de Jong wijzen erop dat er bij registratie nogal eens beoordeeld zal moeten worden of een organisatie inderdaad een kerkgenootschap is.²² Dat kan tot onverkwikkelijke situaties leiden. De kerkgenootschappen zijn instellingen *sui generis* Zij hebben op grond van art. 2:2 van het *Burgerlijk Wetboek* een eigen autonomie, althans voorzover deze niet in strijd is met de wet. Zij worden geregeerd door hun eigen statuut. Tegen de ontkerkelijking in zijn echter nieuwe vormen van religie en levensovertuiging ontstaan. De meningen lopen uiteen of ook nieuwe religieuze organisaties als kerkgenootschappen aan te merken zijn of dat dit een exclusieve aanduiding betreft die alleen joodse en christelijke geloofsgemeenschappen insluit omdat zij reeds bestonden voordat het Burgerlijk Wetboek werd ingevoerd.²³ De Hoge Raad sprak in 1946 over het doel van een kerkgenootschap. Het gaat daarin om de gemeenschappelijke godsverering van de leden op de grondslag van gemeenschappelijke godsdienstige opvattingen.²⁴ Met deze materie krijgen Kamers van Koophandel te maken indien zij twijfelen of een kerkgenootschap ingeschreven kan worden en/of als zij weigeren een organisatie als kerkgenootschap te registreren.

3.3. Inschrijvingskosten

De inschrijving als kerkgenootschap bij een Kamer van Koophandel brengt inschrijvingskosten met zich mee. Is deze betalingsverplichting door kerkgenootschappen niet in strijd met het recht op godsdienstvrijheid en vormt dit hierdoor geen reden voor kerkgenootschappen tegen de registratie te zijn? De kerkgenootschappen hebben immers niet om de *Handelsregisterwet van 2007* en daar dooruit voortvloeiende registratie gevraagd.

De financiële bijdrage moet beschouwd worden als leges. De Kamer van Koophandel int deze verschuldigde bijdrage jaarlijks.²⁵ Het gaat hier immers niet om een eenmalige betaling. De opbrengst besteedt de kamer aan

²² Veldhuyzen/De Jong, *Handelsregister*, 88.

²³ Santing-Wubs, *Kerken*, 18-21; F. T. Oldenhuis e.a. (red.), *Schurende relaties tussen recht en religie*, (Assen: Van Gorcum, 2007), 82-93; Van Kooten, "De positie," 13-27; Van der Ploeg, "Registratie," 28-40.

²⁴ HR, 23 juli 1946, *NJ*, 1 (Gereformeerde Kerk Houwerzijl).

²⁵ <http://www.kvk.nl>

activiteiten in de regio waarbij het bedrijfsleven gebaat is. De wetgever is de kerkgenootschappen in ruime mate tegemoetgekomen doordat alleen het verplicht in te schrijven hoogste aggregatieniveau van een kerkgenootschap de bijdrage verschuldigd is.²⁶ Zelfstandige onderdelen van kerkgenootschappen hoeven niet elk afzonderlijk de inschrijvingskosten te betalen, ook niet als ze ervoor kiezen slechts enkele van de in art. 31 lid 4 genoemde gegevens te laten registreren, zie art. 49 lid 4 *Handelsregisterwet van 2007*.²⁷ Hiermee is een belangrijk gedeelte van dit bezwaar tegen registratie van kerkgenootschappen weggenomen. Niettemin blijft het de vraag in welke mate de kerkgenootschappen profiteren van activiteiten in de regio voor het bedrijfsleven?

4. Voor de registratie van kerkgenootschappen

Wat pleit er vóór de registratie van kerkgenootschappen? In paragraaf 2 werd er reeds op gewezen dat, hoewel van een andere orde, kerkgenootschappen in Nederland die voor 1988 bestonden ervaring hebben met registratie. In deze paragraaf wijs ik verder op de vergroting van de economische rechtszekerheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid, en de registratie van kerkgenootschappen in internationaal perspectief.

4.1. Economische rechtszekerheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid

Eén van de motieven die tot de *Handelsregisterwet van 2007* hebben geleid is het bevorderen van de rechtszekerheid in het economische rechtsverkeer. Kerkgenootschappen zullen weinig tot geen moeite hebben met de door de overheid beoogde bevordering van de economische rechtszekerheid. Het gaat immers om de kenbaarheid van instellingen en rechtspersonen in de samenleving. Het gaat niet alleen om het recht van kerkgenootschappen op godsdienstvrijheid, maar evenzeer om de plicht van kerkgenootschappen een bijdrage te leveren aan het bevorderen van de economische rechtszekerheid. Want, daarmee verschaffen de kerkgenootschappen uiteindelijk niet alleen derden - een vorm van dienstbaarheid, een kenmerk van kerkgenootschappen - maar ook zichzelf helderheid wanneer zij zich begeven op dit terrein. Kerkgenootschappen dienen zich niet alleen krampachtig en angstvallig te concentreren op de vraag of het recht op godsdienstvrijheid wordt ingeperkt, maar hebben vanuit hun identiteit ook de morele plicht naar vermogen een bijdrage te leveren aan de (verbetering van) rechtszekerheid en de democratische rechtsstaat.

---

²⁶ Van Kooten, "De positie," 22.

²⁷ Van Kooten, "De positie," 21.

4.2. Internationaal perspectief

Er komt een dimensie bij wanneer registratie van kerkgenootschappen niet puur als een Nederlands verschijnsel wordt gezien, maar in internationaal perspectief wordt geplaatst. Hoewel de hieronder weergegeven rapporten zich niet specifiek richten op registratie vanuit handelsbelang, maar meer vanuit staatsbelang, scherpen ze de overwegingen aan om de registratie van kerkgenootschappen conform de *Handelsregisterwet van 2007* op waarde te schatten en te relativeren, net zoals de hierboven beschreven vergelijking met de registratie conform de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853*.

In 2004 publiceerde het Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR) van de Organization for Security and Co-operation (OSCE) in Europa de *Guidelines for Review of Legislation Pertaining to Religion or Belief*. Hierin wordt een paragraaf gewijd aan de registratie van kerkgenootschappen:²⁸

1. *Registration of religious/belief organizations.*

Religious association laws that govern acquisition of legal personality through registration, incorporation, and the like are particularly significant for religious organizations. The following are some of the major problem areas that should be addressed:

- registration of religious organizations should not be mandatory *per se*, although it is appropriate to require registration for the purposes of obtaining legal personality and similar benefits;
- individuals and groups should be free to practise their religion without registration if they so desire;
- high minimum membership requirements should not be allowed with respect to obtaining legal personality;
- it is not appropriate to require lengthy existence in the State before registration is permitted;
- other excessively burdensome constraints or time delays prior to obtaining legal personality should be questioned;
- provisions that grant excessive governmental discretion in giving approvals should not be allowed; official discretion in limiting religious freedom, whether as a result of vague provisions or otherwise, should be carefully limited;
- intervention in internal religious affairs by engaging in

²⁸ *Guidelines for Review of Legislation Pertaining to Religion or Belief*, 16-18.

substantive review of ecclesiastical structures, imposing bureaucratic review or restraints with respect to religious appointments, and the like, should not be allowed (see Section II.D above);

- provisions that operate retroactively or that fail to protect vested interests (for example, by requiring re-registration of religious entities under new criteria) should be questioned.
- adequate transition rules should be provided when new rules are introduced;
- consistent with principles of autonomy, the State should not decide that any particular religious group should be subordinate to another religious group or that religions should be structured on a hierarchical pattern (a registered religious entity should not have veto power over the registration of any other religious entity).²⁹

Uit het bovengenoemde citaat en lijst met mogelijke problemen inzake registratie valt in dit verband voor de Nederlandse situatie met name te wijzen op de punten 1 en 2, namelijk dat registratie niet verplicht zou moeten zijn, noch voor individuen noch voor religieuze groeperingen.³⁰ Niettemin, het rapport geeft ook aan dat het voor het verkrijgen van voordelen en van ‘legal personality’ het terecht zou zijn als kerkgenootschappen zich zouden laten registreren.

Overigens, bij de verschijning van dit rapport was de registratie van kerkgenootschappen op basis van de *Handelsregisterwet van 2007* in Nederland nog niet effectief. Dat ligt anders bij een onderzoek dat vijf jaar later werd gepubliceerd. Het Pew Forum on Religion & Public Life publiceerde in december 2009 het rapport *Global Restriction on Religion*.³¹ Met behulp van een twintigtal vragen probeerde het Pew Forum een overzicht te maken van de wijze waarop overheden grip proberen te krijgen op ‘religious groups’. Uit het rapport blijkt dat in 178 landen - 90% van alle landen - ‘religious groups’ zich dienen te registreren. In 117 landen - 59% van de landen - resulteert de vereiste registratie in grote problemen, zoals uitgesproken discriminatie van bepaalde religieuze groepen. In 31% van de landen geschiedt registratie van overheidswege op een niet-discriminerende wijze.

---

²⁹ *O.c.*, 16-17.

³⁰ *O.c.*, 17; Van Kooten, “De positie,” 26-27; T. J. van der Ploeg, “Registratie van kerkgenootschappen en de vrijheid van godsdienst in historisch en rechtsvergelijkend perspectief,” *Nederlands Tijdschrift voor Kerk en Recht* 3 (2009), 31-33.

³¹ <http://pewforum.org/newassets/images/reports/restrictions/restrictionsfullreport.pdf>

Registratie in Nederland dient niet alleen als een binnenlands verschijnsel beschouwd te worden. Hoewel kerkgenootschappen van zich mogen laten horen indien zij menen dat hun recht op godsdienstvrijheid wordt ingeperkt, dienen ze die inperking ook te relativiseren vanuit de invalshoek van andere vormen van registratie in de wereld waarbij dit recht in ernstige mate wordt geschonden en mensenrechten in het geding zijn, zoals in 59% van de onderzochte landen het geval is. Nederland behoort tot de 31% van de landen waarbij registratie van kerkgenootschappen niet tot discriminatie leidt. Bovendien, niet elke vorm van registratie in de diverse landen zal dezelfde zal zijn. Veelal gaat het om situaties waarin de overheid grip probeert te houden c.q. te krijgen op ‘religious groups’. Het Pew Forum on Religion Public Life spreekt over registratie ‘for any reason’:

Does any level of government ask religious groups to register for any reason, including to be eligible for benefits such as tax exemption?³²

Hoe dan ook, er zou geen verplichting tot registratie moeten zijn, maar de juridische mogelijkheid geboden moeten worden om niet tot registratie over te gaan. Een dergelijke vrijheid komt op grond van de *Handelsregisterwet van 2007* evenwel niet toe aan kerkgenootschappen. Het kerkgenootschap blijft wel zonder registratie rechtspersoon, maar het is verboden om dit niet te registreren, althans niet-registreren is een economisch delict.

5. Daadwerkelijke registratie

Het is de vraag of ieder kerkgenootschap inmiddels op weg is gegaan om zich te laten registreren bij de Kamers van Koophandel. De manier om een antwoord te formuleren op deze vraag is een onderzoek in het handelsregister. Dat leverde het volgende op.³³ Zo’n duizend kerkgenootschappen of hun zelfstandige onderdelen hebben zich laten registreren in het handelsregister.³⁴ Daartoe behoren veel ‘lokale’ kerkgenootschappen, zoals bijvoorbeeld Kerkgenootschap Leger des Heils te Goes, Gereformeerde Gemeente in Nederland te Scherpenzeel, Christelijke Gereformeerde Kerk Emmen en Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt -Zwolle West. De Protestantse Kerk in Nederland is als ‘landelijk’ kerkgenootschappen geregistreerd, net als de Christelijk Gereformeerde Kerken in Nederland en de Hersteld Hervormde Kerk. Dat neemt niet weg dat er ook lokale kerkgenootschappen zijn ingeschreven, bijvoorbeeld de Protestantse Gemeente te Uden/Veghel.

³² *Global Restriction on Religion*, 9.

³³ <http://www.kvk.nl/handelsregister> [25 en 29 maart 2011].

³⁴ 998 Kerkgenootschappen waren ingeschreven in het handelsregister op 29 maart 2011.

Een neveneffect van de wet zou zijn dat inschrijving in het handelsregister voor de kleine kerkgemeenschappen en/of de migrantenkerken zou functioneren als een vorm van erkenning, althans zo is de theorie. Uit het handelsregister blijkt evenwel dat slechts acht migrantenkerken in Amsterdam-Zuid Oost staan ingeschreven: Holland Mission Methodist Church-Ghana, Sinners House Matt 9:10, Jesus Annex Healing Ministry, The House of Fellowship, Jesus Prayer Continuation International Church, Redeeming Time Ministry, Presbyterian Church of Ghana en International End Time Revival Ministries.

Verder biedt het handelsregister een keur aan kerkgenootschappen en hun zelfstandige onderdelen, zoals het Portugees Israëlitisch Kerkgenootschap te Amsterdam, de Theologische Opleiding Unie Baptistengemeente te Barneveld en het Tibetaans Boeddhistisch Kerkgenootschap Kadam Chöling te Heemstede. Dat laatste is overigens opvallend. Waar Islamitische geloofsgemeenschappen moeite hebben met de rechtspersoon 'kerkgenootschap' en derhalve kiezen voor de rechtspersonen stichting of vereniging, heeft deze Tibetaans Boeddhistische geloofsgemeenschap dat blijkbaar niet. Zij heeft zich laten registreren als kerkgenootschap in het handelsregister.

6. Afronding

De *Handelsregisterwet van 2007* is voor kerkgenootschappen niet onproblematisch. Het aspect van de inperking van het grondrecht van godsdienstvrijheid staat in de schijnwerpers. De wet kan omstreden genoemd worden - niet zozeer om de aard van de registratie en ook niet om de registratiecriteria, maar wel om de gevolgen - als het gaat om de registratieverplichting. Niet-registratie impliceert immers een economisch delict. Dat is een ongeoorloofde inperking van het grondrecht van godsdienstvrijheid. Ook krijgen de Kamers van Koophandel een aanzienlijk gewicht doordat zij over de bevoegdheid beschikken al dan niet over te gaan tot inschrijving van kerkgenootschappen in het handelsregister. Dit is conform de wens van een overheid die efficiënter wil functioneren, de rechtszekerheid in het economische rechtsverkeer wil bevorderen, de economische belangen van handel, industrie, ambachten en dienstverlening wil bevorderen en een zo compleet mogelijk overzicht van ondernemingen en rechtspersonen in Nederland wil bieden. Het lijkt mij dat deze doelstelling vanuit het perspectief van de overheid valide is. Of de uitwerking in de wet en de toepassing in de praktijk realistisch is, is een andere vraag, zeker als het gaat om de bevordering van de economische rechtszekerheid. Vanuit kerkgenootschappen kan er weinig bezwaar bestaan tegen de bevordering van de economische rechtszekerheid. De kerkgenootschappen helpen door hun registratie in het handelsregister niet alleen de overheid en derden, maar indirect ook zichzelf wanneer zij zich bewegen op dit terrein en zo een bij-

drage kunnen leveren aan het bevorderen van de economische rechtszekerheid. Vanuit privacybescherming is het begrijpelijk dat er geen persoonsgegevens van verantwoordelijke bestuurders worden geregistreerd. Gevolg hiervan is echter dat het op deze wijze lastig voor derden is te ontdekken met wie ze van doen hebben en of deze bestuurders de kerkgenootschappen inderdaad wettelijk vertegenwoordigen. Het feit dat de overheid de rechtszekerheid in het economische rechtsverkeer wil bevorderen lijkt haaks te staan op de geringe hoeveelheid gegevens die kerkgenootschappen hoeven te registreren. De *Wet Identificatie Financiële Dienstverlening van 1993* vereiste van vertegenwoordigers van kerkgenootschappen, een zelfstandig onderdeel hiervan of een lichaam waarin zij zijn verenigd, meer gegevens, namelijk de geslachtsnaam, de voornamen, de geboortedatum en de functie.³⁵ Dat is een aanzienlijk verschil. Kerkgenootschappen dienen zich daarom, wanneer zij zich afvragen of hun recht op godsdienstvrijheid wordt ingeperkt, af te vragen of de privacybescherming van hun 'bestuurders' zwaarder moet wegen dan derdenbescherming. Het is de vraag of kerkgenootschappen dit wenselijk zouden moeten achten. Het voordeel dat hen ten deel valt, kan nadelig voor derden uitwerken.

Is de *Handelsregisterwet van 2007* dus nadelig voor kerkgenootschappen? Nee, althans niet alleen nadelig. Er valt op een aantal andere zaken te wijzen. De grondrechten - ook die van godsdienstvrijheid - zijn niet absoluut. Er kunnen redenen zijn die in te perken. En ook kerkgenootschappen dienen de wet na te leven. Er komt bij dat vanuit internationaal perspectief gezien Nederland tot een derde deel van de landen gerekend mag worden waarbij de door de overheid vereiste registratie op niet-discriminerende wijze geschiedt. Niettemin moet opgemerkt blijven hetgeen de Office for Democratic Institutions and Human Rights stelde in de *Guidelines* voor overheden van alle landen: registratie zou niet verplicht moeten worden gesteld.

Bovendien, Nederlandse kerkgenootschappen die reeds voor 1988 bestonden, hebben ervaring met registratie, zij het dat dit toen tot het arbeidsveld van het Ministerie van Justitie behoorde. Kerkgenootschappen dienden tevens een afschrift van hun statuut mee te zenden. Een steekproef leert dat zij zich ook lieten registreren. Niettemin was het doel van deze registratievorm wezenlijk anders dan die van 2007. Daar kan niet genoeg de nadruk op gelegd worden. Met de registratie conform de *Wet op de Kerkgenootschappen van 1853* wilde de overheid gelijke bescherming verlenen aan alle kerkgenootschappen en waken dat deze zich hielden aan de wet. Het gaat bij de registratie op basis van de *Handelsregisterwet van 2007* niet om de één of andere vorm van controle door de overheid. Evenmin gaat het

---

³⁵ De volledige titel luidt: Wet van 16 december 1993, houdende nieuwe bepalingen inzake identificatie van cliënten bij financiële dienstverlening.

om het tegenwerken, bevoordelen, benadelen of discrimineren van kerkgenootschappen. Het lijkt me dat kerkgenootschappen hier positief tegenover kunnen staan, zeker in een tijd waarin veel kerkgebouwen afgestoten of ingrijpend gewijzigd worden, lokale kerkgenootschappen federeren, fuseren of splitsen en dus besturen van kerkgenootschappen zich begeven op het terrein van het civiele rechtsverkeer. En kerkgenootschappen kunnen ook geen moeite hebben met de vereiste wettelijke criteria van de te registreren gegevens. Het maakt dus nogal wat uit welke vorm van registratie in het geding is en welk doel ermee wordt beoogd.

Kortom, van een simpel en onverkort ‘nee’ of ‘ja’ tegen de *Handelsregisterwet van 2007* kan geen sprake zijn. Daarvoor is de discussie die blijvend de aandacht verdient te fundamenteel. Kerkgenootschappen mogen hun reserves blijven houden bij deze wet, ook al gaat het bij deze vorm van registratie van kerkgenootschappen niet zoals in andere landen om een grove inperking van het recht op godsdienstvrijheid. Zo’n duizend kerkgenootschappen hebben zich inmiddels in het handelsregister laten inschrijven. Daarmee is niet gezegd dat ieder kerkgenootschap op weg is gegaan om zich te laten registreren in het handelsregister conform de *Handelsregisterwet van 2007* bij de Kamers van Koophandel in Nederland.

Bijlage*Art. 8 Handelsregisterbesluit van 2008*

1. In het handelsregister wordt een kerkgenootschap als bedoeld in artikel 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, dat geen deel uitmaakt van een organisatie als bedoeld in artikel 6, derde lid, van de wet, ingeschreven. In het handelsregister wordt een kerkgenootschap als bedoeld in artikel 2, van Boek 2, van het Burgerlijk Wetboek, dat deel uitmaakt van een organisatie als bedoeld in artikel 6, derde lid, van de wet, die geen rechtspersoonlijkheid heeft, ingeschreven.

Art. 31 Handelsregisterbesluit van 2008

1. In het handelsregister wordt over een organisatie met rechtspersoonlijkheid waarvan een of meer kerkgenootschappen deel uitmaken als bedoeld in artikel 6, derde lid van de wet opgenomen:
  - a. het post- en bezoekadres;
  - b. het telefoonnummer, het faxnummer, het e-mailadres en het internetadres;
2. In het handelsregister worden over een kerkgenootschap, als bedoeld in artikel 8, eerste dan wel tweede lid, opgenomen:
  - a. het post- en bezoekadres;
  - b. het telefoonnummer, het faxnummer, het e-mailadres en het internetadres;
3. Als gegevens, als bedoeld in artikel 17, eerste lid, onderdeel c, van de wet worden voor kerkgenootschappen en lichamen, in de zin van artikel 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek aangewezen:
  - a. de statutaire zetel, bedoeld in artikel 12, onderdeel c, van de wet;
  - b. de datum van aanvang, bedoeld in artikel 12, onderdeel d, van de wet;
  - c. de datum van aanvang, bedoeld in artikel 13, onderdeel b, van de wet;
  - d. de gegevens, bedoeld in artikel 13, onderdeel c, en artikel 14 van de wet.
4. In het handelsregister kunnen over een kerkgenootschap of een zelfstandig onderdeel daarvan, in de zin van artikel 2 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek worden opgenomen:
  - a. de naam;
  - b. het post- en bezoekadres;
  - c. het telefoonnummer, het faxnummer, het e-mailadres en het internetadres;

d. de gegevens, genoemd in het derde lid.

Art. 6. *Handelsregisterwet van 2007*

1. In het handelsregister worden de volgende rechtspersonen die volgens hun statuten hun zetel in Nederland hebben ingeschreven:

- a. een naamloze vennootschap, een besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, een Europese naamloze vennootschap, een Europees economisch samenwerkingsverband, een Europese commanditaire vennootschap, een Europese coöperatieve vennootschap, een coöperatie en een onderlinge waarborgmaatschappij;
- b. een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid, een vereniging van eigenaars, een stichting en overige privaatrechtelijke rechtspersonen;
- c. een publiekrechtelijke rechtspersoon, met dien verstande dat in plaats van de Staat de ministeries, bedoeld in [artikel 1, eerste lid, onderdeel a, van de Comptabiliteitswet 2001](#) en de dienstonderdelen van een ministerie die op basis van [artikel 10 van de Comptabiliteitswet 2001](#) de begroting en de verantwoording inrichten op basis van een stelsel van baten en lasten worden ingeschreven.

2. Een vereniging zonder volledige rechtsbevoegdheid kan worden ingeschreven.

3. Bij algemene maatregel van bestuur wordt bepaald op welke wijze de organisatie waarvan een of meer kerkgenootschappen deel uitmaken, wordt ingeschreven in het handelsregister en tevens kan worden bepaald of en in hoeverre zelfstandige onderdelen of lichamen waarin zij zijn verenigd moeten worden ingeschreven in het handelsregister.

4. De voordracht voor een krachtens het derde lid vast te stellen algemene maatregel van bestuur wordt niet eerder gedaan dan vier weken nadat het ontwerp aan beide kamers der Staten-Generaal is overgelegd.

Art. 12. *Handelsregisterwet van 2007*

In het handelsregister worden over een rechtspersoon opgenomen

- a. [dit onderdeel is nog niet in werking getreden;]
- b. de naam;
- c. de rechtsvorm en de statutaire zetel;
- d. de datum van aanvang of beëindiging.

Art. 13. *Handelsregisterwet van 2007*

In het handelsregister worden over een activiteit van een rechtspersoon waaraan geen onderneming toebehoort opgenomen:

- a. een door een kamer toegekend uniek nummer voor de activiteiten van de rechtspersoon, tenzij er sprake is van een publiekrechtelijke rechtspersoon;
- b. de datum van aanvang, voortzetting of beëindiging;
- c. de vestigingen.

Art. 14. *Handelsregisterwet van 2007*

1. In het handelsregister worden over een vestiging van een rechtspersoon waaraan geen onderneming toebehoort opgenomen:

- a. een door de kamer toegekend uniek nummer
- b. de naam;
- c. het post- en bezoekadres;
- d. de datum van ingebruikname of beëindiging.

2. Indien een rechtspersoon meerdere vestigingen heeft, wordt in het handelsregister opgenomen welke vestiging de hoofdvestiging of de hoofdnederzetting is.

Art. 17 lid 1 sub c *Handelsregisterwet van 2007*

1. Bij algemene maatregel van bestuur kan worden bepaald:

- a. dat andere gegevens dan de in artikel 9 tot en met 14 genoemde gegevens in het handelsregister worden opgenomen of dat bescheiden bij het handelsregister worden gedeponneerd voor zover dit van belang is voor de in artikel 2, onderdeel a en b, genoemde doelen en er geen gewichtige redenen zijn die zich daartegen verzetten;
- b. dat in het handelsregister opgenomen gegevens worden overgenomen uit een ander basisregister;
- c. dat voor de in artikel 6, eerste lid, onderdeel c, en artikel 6, derde lid bedoelde rechtspersonen bepaalde in artikel 12, 13 en 14 bedoelde gegevens niet behoeven te worden ingeschreven.

2. De voordracht voor een krachtens het eerste lid vast te stellen algemene maatregel van bestuur wordt niet eerder gedaan dan vier weken nadat het ontwerp aan beide kamers der Staten-Generaal is overgelegd.

Art. 49. *Handelsregisterwet van 2007*

1. Een onderneming of rechtspersoon die in het handelsregister is ingeschreven of behoort te zijn ingeschreven, is voor ieder kalenderjaar of gedeelte daarvan waarin hij in Nederland gevestigd is, in Nederland een nevenvestiging heeft of in Nederland wordt vertegenwoordigd door een gevolmachtigde handelsagent, een bijdrage verschuldigd.

2. De onderneming of rechtspersoon is het totale bedrag van de bijdrage verschuldigd aan de kamer waar de hoofdvestiging van de onderneming of rechtspersoon is ingeschreven. Deze kamer draagt indien nodig zorg voor de verrekening met de andere kamers.

3. De bijdrage, bedoeld in het eerste lid, wordt bij of krachtens algemene maatregel van bestuur vastgesteld. Hierbij kunnen regels gesteld worden over de verhouding naar rechtsvorm en grootte, niet zijnde het maatschappelijk kapitaal, in relatie tot de hoogte van de bijdrage tussen de verschillende ondernemingen en rechtspersonen.

4. In afwijking van het eerste lid behoeven zelfstandige onderdelen van een kerkgenootschap en lichamen waarin zij zijn verenigd indien deze ingevolge [artikel 6, derde lid](#), in het handelsregister ingeschreven worden, geen bijdrage als bedoeld in het eerste lid te betalen.

Art. 3 lid 5 *Wet van 16 december 1993, houdende nieuwe bepalingen inzake identificatie van cliënten bij financiële dienstverlening*

5. De identiteit van kerkgenootschappen, zelfstandige onderdelen hiervan of lichamen waarin zij zijn verenigd kan, onverminderd het tweede en derde lid, tevens worden vastgesteld aan de hand van een verklaring van de organisatie waarvan het kerkgenootschap, het zelfstandig onderdeel of het lichaam deel uitmaakt. Indien het kerkgenootschap, zelfstandige onderdeel of het lichaam geen deel uitmaakt van een organisatie, kan de identiteit worden vastgesteld aan de hand van een eigen verklaring van het kerkgenootschap of het lichaam, welke verklaring blijktens haar dagtekening niet langer dan een jaar tevoren mag zijn afgegeven.

In de verklaring zijn, voor zover van toepassing, in elk geval de volgende gegevens opgenomen:

1°. de datum van afgifte;

2°. van het kerkgenootschap, het zelfstandig onderdeel of het lichaam: de rechtsvorm, de naam, het adres met huisnummer, de plaats en het land van vestiging;

3°. van degenen die het kerkgenootschap, het zelfstandig onderdeel of het lichaam bij de instelling vertegenwoordigen: de geslachtsnaam, de voornamen, de geboortedatum, de functie bij het kerkgenootschap, het zelfstandig onderdeel of het lichaam alsmede een vermelding van het type en nummer van het document aan de hand waarvan de identiteit door het kerkgenootschap, het zelfstandig onderdeel of het lichaam is vastgesteld;

4°. van de organisatie die de verklaring afgeeft: de naam en plaats van vestiging;

5°. van degene die de verklaring namens de organisatie, het kerkgenootschap of het lichaam afgeeft: de geslachtsnaam, de voornamen, de geboortedatum en de functie.

Art. 16 Wet van 6 juli 2000, houdende regels inzake de bescherming van persoonsgegevens

De verwerking van persoonsgegevens betreffende iemands godsdienst of levensovertuiging, ras, politieke gezindheid, gezondheid, seksuele leven, alsmede persoonsgegevens betreffende het lidmaatschap van een vakvereniging is verboden behoudens het bepaalde in deze paragraaf. Hetzelfde geldt voor strafrechtelijke persoonsgegevens en persoonsgegevens over onrechtmatig of hinderlijk gedrag in verband met een opgelegd verbod naar aanleiding van dat gedrag.